

Biddende Boomvalken *Falco subbuteo*

Christiaan Both

Het mooie van diergedrag is dat het vaak zo specifiek is dat het één van de belangrijkste kenmerken kan zijn voor het herkennen van soorten. Als je een valk ziet bidden, dan is het vast een Torenavalk *Falco tinnunculus*, en in zeldzame gevallen een Roodpootvalk *F. vespertinus*. Andere soorten vallen snel af. Maar gedrag is helemaal leuk als dieren opeens dingen doen die je helemaal niet van ze verwacht. Bijvoorbeeld, een Boomvalk *F. subbuteo* die opeens toch gaat staan bidden. Dat overkwam me afgelopen voorjaar op de Dwingelose Heide. Hieronder wil ik een korte beschrijving geven van deze bijzondere waarneming.

Op 6 juni 2011 fietste ik tegen half negen 's avonds over het fietspad dat dwars over de Dwingelose Heide voert. Het was een mooie zonnige avond zonder veel wind. Zoals vaker was daar een tweetal Boomvalken aan het jagen, vooral in vlucht, waarschijnlijk op libellen (Kraloër Heide, 52°48'N, 6°24'O). Tot mijn verbazing ging dit vluchtjagen opeens over in 'bidden' zoals Torenavalken dat doen. Het zag er in mijn ogen wat onhandig uit, wat mogelijk komt doordat Boomvalken daar met hun puntige vleugels en korte staart veel minder goed voor gebouwd zijn dan Torenavalken. Verder was opvallend dat beide Boomvalken deze jachtmethode enkele keren achter elkaar lieten zien. Mijn indruk was dat de ene dit nog onhandiger deed dan de ander. Helaas heb ik op dat moment niet de tijd genomen om kwantitatieve waarnemingen te doen, dus ik weet niet hoe lang de boomvalken achter elkaar bleven bidden, hoe frequent ze het deden, en of ze hiermee ook succesvol waren. Een week later ben ik nog eens gaan kijken. Ik heb toen de Boomvalken weer gezien, maar bidden was er niet bij.

Ik ben niet de eerste die biddende Boomvalken heeft waargenomen, hoewel er weinig over is geschreven. Robertson (1977) geeft een beschrijving van 27 juni 1975, uit Dorset (UK): op 12 minuten observatietijd zag hij een Boomvalk herhaaldelijk bidden boven een gemaaid veld, op 20 m hoogte, waarbij de in het gras dook, waarschijnlijk op kleine prooien (insecten?). Harding (1978) geeft twee beschrijvingen: de eerste van mei 1975, Neusiedlersee, Oostenrijk, waar zelfs diverse Boomvalken biddend werden waargenomen samen met Roodpoten bij tamelijk sterke wind. De bidduur bedroeg een minuut of meer. Twee maal werd ook een solitaire Boomvalk biddend gezien, maar Harding zag niet dat er prooi werd gevangen. Verder beschrijft Harding een waarneming van juli 1976, Kent (UK): kort twee maal biddend (20 sec), zonder poging tot prooivangst. Tenslotte geeft Mills (1980) een korte waarneming van 10 juni 1978, weer uit Dorset (UK): boven open heide, drie maal 20-40 sec biddend, hoogte 50 m, met eenmaal een duik naar de grond. Anthony Chapman (1999) sprokkelde nog enkele andere incidenten van bidden uit de literatuur bijeen. Bijlsma (1980) beschrijft het niet in zijn monografie, en heeft dit zelf later slechts eenmaal waargenomen, boven

het Wapserveld op 1 september 1997 (persoonlijke mededeling). Boomvalken blijken dus heel zeldzaam te bidden.

De vraag is waar dit (innovatieve) gedrag van Boomvalken vandaan komt. Het is moeilijk om uit het bovenstaande overzicht een gemene deler te vinden. Voor mijn eigen waarneming kan ik alleen maar speculeren. In de directe omgeving waren ook Torenvalken actief, en het lijkt aannemelijk dat de Boomvalken het hiervan hebben afgekeken (zoals ze dat bij de Neusiedlersee van Roodpoten konden doen). Verder was het de tijd dat jonge Veldleeuweriken *Alauda arvensis* en Graspiepers *Anthus pratensis* waarschijnlijk zeer algemeen tussen de heide verborgen zitten. Deze kunnen waarschijnlijk moeilijk gevonden worden wanneer Boomvalken hun normale jachtvluchten maken. Of dit de Boomvalken ook iets heeft opgeleverd, kan ik helaas niet zeggen. De vraag blijft of dergelijk innovatief gedrag wordt geboren uit nood (voedselschaarste?) of dat individuen gedrag van verwante soorten uitproberen om te zien of dit misschien onder de lokale omstandigheden beter werkt. Het blijkt altijd te lonen als waarnemer op dat moment er de juiste aandacht aan te besteden, want zelden krijg je een herhaling te zien. Dat laatste wijst er op dat dergelijke innovaties over het algemeen toch niet erg profijtelijk zullen zijn.

Dank aan Rob Bijlsma voor het literatuuroverzicht.

Summary

Both C. 2011. Hovering Hobbies *Falco subbuteo*. De Takkeling 19: 221-222.

In the evening of 6 June 2011, two Hobbies were repeatedly seen hovering over a heathland in the northern Netherlands (Dwingelose Heide). The birds had been quartering the heath in typical Hobby fashion, when both birds suddenly switched to hovering. The latter looked more clumsy than shown by Kestrels *Falco tinnunculus* hunting nearby. The local weather was sunny with little wind. Hunting success and frequency of hovering were not quantified. A week later, two Hobbies were still present, but were not seen hovering.

Literatuur

- Bijlsma R. 1980. De Boomvalk. Kosmos, Amsterdam/Antwerpen.
Chapman A. 1999. The Hobby. Arlequin Press, Chelmsford.
Hardy B.D. 1978. Hobbies hovering. *British Birds* 71: 189.
Mills D.G. 1980. Hovering as a hunting technique of Hobby. *British Birds* 73: 582.
Robertson I.S. 1977. Unusual feeding behaviour of Hobby. *British Birds* 70: 76-77.

Adres: Dierecologie groep, Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 11103, 9700 CC Groningen, c.both@rug.nl